

EVOLUȚIA EDUCAȚIEI RELIGIOASE ÎN EUROPA SECULARIZATĂ

Prof. înv. primar, Alina Mariana SILAGHI

Școala Gimnazială "Alexandru Ivasiuc", Baia Mare, Romania

alina.silaghi@yahoo.com

ABSTRACT: *The evolution of religious education in secularized Europe.*

A brief look at the history of Europe reveals its Christian roots. In Gaul, the first Christian communities were formed as early as the 2nd century in Provence and the Rhone Valley, and a bishop is recorded in Lyon in 177 during the persecutions in the area. The Christianization of the rest of Europe took place four or five hundred years later, in the 9th and 10th centuries. For several of these peoples, conversion was the founding event of nationhood: for them as well as for individuals, whose baptism marked their entry into life, so that birth and baptism were confused. Over time, Christianity was a unifying factor throughout the continent. But at the same time, Christianity became a factor of discord: it splintered into rival confessions that fiercely disputed the honor of being the only authentic expression of true Christianity. It is clear that Europe is going through a crisis of values, but it is important to recover its true identity. The process of integrating certain countries into the European Union must not be guided solely by economic and geographical aspects, but must seek to renew the unity of values, which is expressed in the values of law and of life.

Keywords: *Christian communities, factor of unity, factor of discord, crisis of values, moral-religious education, religious heritage.*

Introducere

O scurtă analiză a istoriei Europei evidențiază rădăcinile sale creștine. Începută încă din primele secole după Hristos, încreștinarea Imperiului Roman s-a accelerat după Edictul de la Milan din 313, care a acordat libertate noii religii. În 380, împăratul Teodosie cel Mare a proclamat Imperiul Ro-

man creștin, pe care l-a divizat apoi între Apus și Răsărit, lăsând moștenire fiilor săi două capitale: Roma și Constantinopol.

Evoluția educației religioase în Europa secularizată

În Galia primele comunități creștine se formează încă din secolul al II-lea, în Provența și pe Valea Ronului, iar în 177 este atestată, la Lyon, prezența unui episcop, cu prilejul persecuțiilor ce au loc în această zonă. În anul 313 Edictul de la Milan oficializează existența creștinismului în întreg Imperiu Roman, iar la sfârșitul celui de-al IV-lea secol, Teodosie îl transformă în religie de stat, eliminând cultul împăratului și interzicând cultele păgâne. În Galia, numărul satelor-câteva mii- care poartă și astăzi numele Sfântului Martin, mort în anul 395, fapt ce vorbește de la sine despre vechimea evanghelizării zonelor rurale. Evanghelizarea Insulelor Britanice va veni puțin mai târziu, dar în secolul al IV-lea toate regiunile încorporate în Imperiul Roman luaseră deja contact cu religia creștină.¹

Încreștinarea restului Europei se va face după încă patru, cinci sute de ani, în secolele al IX-lea și al X-lea. Prin anul 1000, s-au convertit monarhii polonezi, maghiari, ruși, precum și cei scandinavi. Intrarea acestor popoare în rândurile Europei creștine desăvârșesc creștinarea continentului. Indiferent de cât de târzie ar fi convertirea lor în comparație cu primele popoare evanghelizate, nu există astăzi nici o țară europeană a cărei aderare la creștinism să nu dateze de cel puțin o mie de ani, astfel încât Europa este cu adevărat cel mai vechi continent creștin.

Pentru mai multe dintre aceste popoare, convertirea a însemnat evenimentul fondator al națiunii: pentru ele, cât și pentru indivizi, a căror botez marca intrarea în viață, astfel încât nașterea și botezul se confundau. Chiar și astăzi ele își atribuie ca dată a nașterii convertirea suveranului lor. Spre exemplu, Ungaria comemorează data nașterii sale în ziua de 20 august, dată la care Sfântul Ștefan a fost uns de papă în anul 1000. Chiar și sovieticii au sărbătorit cu mare fast mileniul scurs de la botezul lui Vladimir, anul 987, ca pe un act de naștere a Rusiei. Chiar și în ziua de azi această identificare între identitatea națională și religie reprezintă un factor geopolitic și o cheie pentru înțelegerea relațiilor internaționale în unele zone ale continentului.

---

¹ Rene Remond, *Religie și societate în Europa. Secularizarea în secolele al XIX-lea și XX 1780-2000*, Iași, Editura Polirom, 2003, p.26.

De-a lungul timpului, creștinismul a reprezentat un factor de unitate la scara întregului continent. Dar, în același timp, creștinismul a devenit un factor de discordie: s-a scindat în confesiuni rivale ce-și disputau cu ardoare onoarea de a fi singura expresie autentică a creștinismului adevărat.

Destrămarea unității religioase a Europei s-a realizat în două faze. Prima a urmat la scurtă vreme după încreștinarea continentului, atunci când a avut loc ruptura dintre Biserica Occidentului, grupată în jurul succesorului lui Petru, cu scaunul la Roma, și Biserica Orientului, ce recunoștea întâietatea de onoare a patriarhului de Constantinopol. Schisma nu va face altceva decât să prelungească divizarea Imperiului Roman. După anul 1453, când Bizanțul cade sub asaltul turcilor, Moscova preia puterea pretinzând a fi a treia Romă. Această divizare dintre Biserica latină și Biserica greacă s-a perpetuat până în zilele noastre. A doua ruptură datează din secolul al XVI-lea, adică de la Reformă.² Începând din acest moment există mai multe Europe religioase, fiecare pretinzând că deține adevărul. Consecințele acestor divizări se fac simțite și astăzi în sensul că, nu toate războaiele religioase s-au stins.

Așadar, creștinismul a născut însăși noțiunea de Europa, în accepțiunea modernă a termenului, și nu ca simplă realitate geografică, și tot el a dezvoltat-o și implinit-o ca pe o comunitate de țări creștine împărțând același tip de civilizație. În acest sens, omul de cultură Alexandru Paleologu spunea: „Mi se pare că, totuși, a fi europeni e o realitate mult mai veche decăt structurile europene, care au cel mult trei sau patru decenii”.

Creștinismul a devenit religia europenilor și influența să este considerabilă, chiar dacă în epoca modernă, s-a proliferat secularismul.³ Este vizibil faptul că Europa trece printr-o criză a valorilor. Dar e important să-și regăsească adevărată identitate. Procesul de integrare a unor țări în Uniunea Europeană nu trebuie să se orienteze numai după aspecte economice și geografice, ci trebuie urmărită reînnoirea unității de valori, care se exprimă în valorile dreptului și ale vieții.

Fenomenul religios se caracterizează printr-o amplă complexitate, fiind influențat de o serie de factori precum cei sociali, culturali, istorici,

---

2 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Sabatarieni în contextul vieții transilvane (sec. XVI-XX)*, Vol. I. Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2014, pp.127-215.

3 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Aspecte ale secularizării și ale omului secularizat”, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Orthodoxa*, (2006), L-LI, nr.1, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, pp. 251-266.

economici, politici, ideologici. Este binecunoscută importanța existenței unei educații⁴ religioase în rândul tinerilor, cu atât mai mult în vremurile de astăzi. Acest lucru a fost recunoscut și de către *Consiliul Europei*, care a încercat să stabilească mai multe puncte comune care să vizeze educația religioasă, ca și componentă a educației tinerilor. În anul 1999, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat Recomandările privind religia și democrația în care se stipulează: *Educația este modalitatea cea mai importantă pentru combaterea ignoranței și stereotipurilor. Curriculumul școlar și cel universitar trebuie revizuite de urgență, astfel încât să promoveze o mai bună înțelegere a diferitelor religii; educația religioasă trebuie să fie abordată nu atât ca un ansamblu de lecții despre religii, cât mai ales ca o parte esențială de istorie, cultură și filozofie a devenirii religioase.*⁵

Legislația europeană tratează problematica religioasă prin prisma *Convenției Europene a Drepturilor Omului* și a *Convenției cu privire la drepturile Copilului*, care prevăd libertatea de gândire, de conștiință și de religie a individului precum și nediscriminarea lui.

Astfel, *Convenția O. N.U.* cu privire la *Drepturile copilului* prevede în articolul 14 următoarele:

-Statele Părți vor respecta dreptul copilului la libertatea de gândire, de conștiință și de religie;

- Statele Părți vor respecta dreptul și obligația părinților sau, după caz, ale reprezentanților legali ai copilului, de a-l orienta pe acesta în exercitarea dreptului de libertate de conștiință și religie, într-o manieră care să corespundă dezvoltării capacității sale;

-Libertatea fiecăruia de a-și manifesta credința și religia respectând protecția securității publice sau libertățile și drepturile fundamentale ale altora.

Totodată Consiliul Europei sprijină prin documente asumarea și responsabilitatea religioasă într-o societate liberă, în spiritul înțelegerii, păcii, toleranței, egalității și echității sociale, prieteniei între popoare, grupuri etnice, naționale și religioase.⁶ Dialogului între etnii, religii și culturi diferi-

4 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Valences of Education", în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.

5 Keast, John, *Religious diversity and intercultural education: a reference book for schools*. Council of Europe, 2007.

6 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Misiunea Bisericii în societate", *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematic* 4 (2), 2017, pp. 57-76.

te i se acordă în ziua de azi o mai mare importanță decât în trecut⁷, datorită noilor viziuni ale Europei, Europă caracterizată de o mare diversitate și pluralism.

Concluzii

Deși valorile religios-morale, convingerile despre lume și viață sunt transmise copilului de către părinți și familie, statele Europei consideră că este de datoria lor să ofere printr-o educație specifică⁸ premisele pentru o conviețuire în pace, toleranță și înțelegere a diferitelor grupuri etnice și religioase. În majoritatea țărilor europene sistemul de învățământ oferă tinerei generații educație în domeniul moral-religios.

Redactarea unei *Carte a drepturilor fundamentale ale Europei* a încercat să ofere europenilor un reper de identitate proprie. Pe lângă comunitatea bunurilor de consum europene, este necesară o comunitate a valorilor europene. Unii membri ai Convenției au cerut să se introducă în preambulul Cartei o referință fie la creștinism, fie la iudeo-creștinism, fie la patrimoniul religios al Europei.

Bibliografie

- CARP, Radu, Dumnezeu la Bruxelles. *Religia în Spațiul public european*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2009.
- DIMITRIE-TIRON, E., *Dimensiunile educației contemporane*, Iași, Editura Institutul European, 2005.
- KEAST, John, *Religious diversity and intercultural education: a reference book for schools*. Council of Europe, 2007.
- MANOLESCU, Anca, *Europa și întâlnirea religiilor*, Iași, Editura Polirom, 2005.

---

7 Ioan-Gheorghe Rotaru, "The Transylvanian Diet: A Precedent to Human Rights and Religious Freedom - 400 Years Prior to the Universal Declaration of Human Rights", în *Shaping a World of Freedoms: 75 Years of Legacy and Impact of the Universal Declaration of Human Rights*, Nelu Burcea and Liberato C. Bautista (eds.), New York, United Nations Plaza, UNEQUAL World Research Center, 2023, pp. 205-221.

8 Ioan-Gheorghe Rotaru, "Current Values of Education and Culture", în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.

- PREDA, Radu, *Un suflet pentru Europa. Ortodoxie și integrare*. În Nichifor Crainic, Dumitru STĂNILOAE, Răzvan Codrescu, Preda, Radu, *Fiecare în rândul cetei sale. Pentru o teologie a neamului*, București, Editura Christianiana, 2003.
- REIS, Jean, *Sacrul în istoria religioasă a omenirii*, Iași, Editura Polirom, 2000.
- REMOND, Rene, *Religie și societate în Europa. Secularizarea în secolele al XIX-lea și XX, 1780 – 2000*, Iași, Editura Polirom, 2003.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, “Aspecte ale secularizării și ale omului secularizat”, *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Theologia Orthodoxa*, (2006), L-LI, nr.1, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, pp. 251-266.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, “Valences of Education”, în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 190-196.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, “Current Values of Education and Culture”, în *Proceedings of the 23th International RAIS Conference on Social Sciences and Humanities*, August 15-16, 2021, Princeton, NJ, United States of America, pp. 87-92.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, “The Transylvanian Diet: A Precedent to Human Rights and Religious Freedom - 400 Years Prior to the Universal Declaration of Human Rights”, în *Shaping a World of Freedoms: 75 Years of Legacy and Impact of the Universal Declaration of Human Rights*, Nelu Burcea and Liberato C. Bautista (eds.), New York, United Nations Plaza, UNEQUAL World Research Center, 2023, pp. 205-221.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, “Misiunea Bisericii în societate”, *Timotheus – Incursiuni Teologice Tematice* 4 (2), 2017, pp. 57-76.
- ROTARU, Ioan-Gheorghe, *Sabatarieni în contextul vieții transilvane (sec. XVI-XX)*, Vol. I. Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2014, pp.127-215.
- RIVIÈRE, C., *Socio-antropologia religiilor*, Iași, Editura Polirom, 2000.